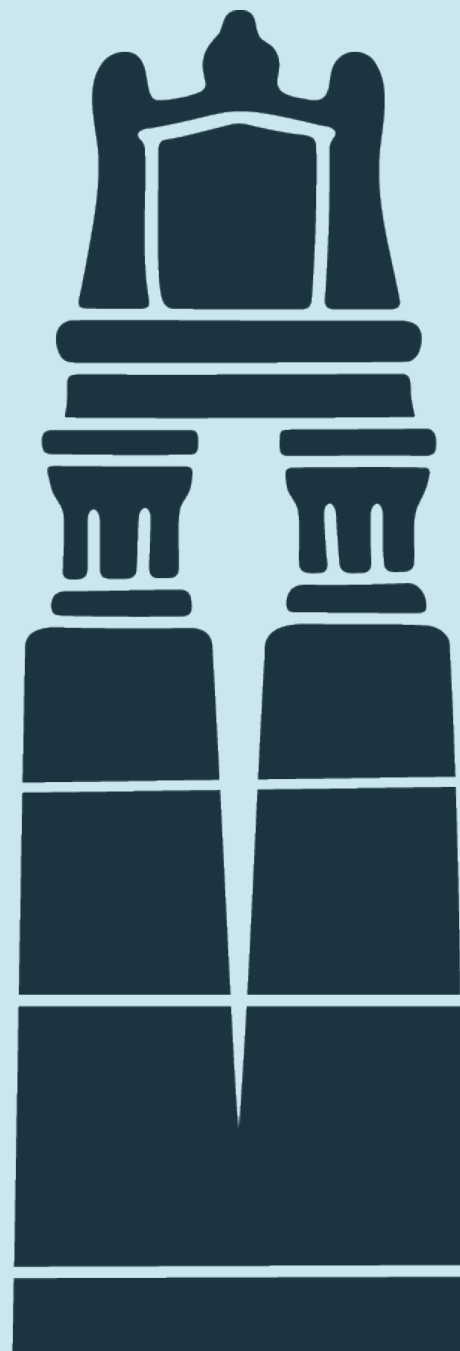

Eda kommun

Program för arbete med funktionsrätt

Program för arbete med funktionsrätt

Styrdokument - Politiskt ställningstagande

Dokumenttyp:	Program
Beslutsdatum och paragraf:	2026-03-23 § 42
Beslutsfattare:	Kommunfullmäktige
Dokumentansvarig:	Folkhälsosamordnaren
Diarienummer:	KS/2025:181
Omfattning:	Programmet omfattar kommunens alla verksamheter
Giltighetstid:	Programmet gäller tills vidare
Uppdaterad/Reviderad:	
Versionsnummer:	1

Program för arbete med funktionsrätt

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	3
Inledning.....	4
Bakgrund	4
Syfte.....	4
Mål	4
Funktionsrätt.....	5
Begreppsförklaring.....	5
Från globala principer till lokal handling.....	6
Universell utformning.....	7
Identifiera och åtgärda befintliga hinder	7
Individuellt stöd	7
Förebygga och motverka diskriminering.....	8
Genomförande	8
Utvärdering och uppföljning	8
Referenser	8

Program för arbete med funktionsrätt

Inledning

Detta program beskriver Eda kommuns arbete för att stärka funktionsrätten och skapa ett samhälle där alla kan delta på lika villkor. Trots förbättringar över tid har personer med funktionsnedsättning fortfarande sämre levnadsvillkor inom områden som utbildning, arbete, hälsa och ekonomi.

Bakgrund

Kommunen har ett ansvar att säkerställa mänskliga rättigheter och följa FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen, tillsammans med Sveriges nationella mål för funktionshinderspolitiken, ställer krav på jämlika levnadsvillkor och full delaktighet i samhället. För att uppfylla dessa krav och arbeta systematiskt med tillgänglighet och inkludering behövs ett styrdokument som tydligt anger kommunens inriktning och prioriteringar. Programmet är därför ett verktyg för att omsätta internationella och nationella åtaganden i lokal praktik.

Syfte

Programmet ska säkra att kommunens vision – gemenskap som skapar möjligheter, ska i samma utsträckning gälla för personer med funktionsnedsättningar. Alla kommunens övergripande mål, såsom hållbara livsmiljöer, goda kommunikationer, livslångt lärande, ett framgångsrikt näringsliv, effektiv och hållbar offentlig service samt rika upplevelser och kultur, ska omfatta alla invånare. Programmet ska bidra till att personer med funktionsnedsättning ges likvärdiga förutsättningar att leva ett självständigt liv och uppnå jämlik hälsa.

Mål

Visionen och de övergripande målen tar form i fyra målområden som stärker funktionsrätten och främjar inkludering. De är:

- Universell utformning
- Identifiera och åtgärda befintliga hinder
- Individuellt stöd
- Förebygga och motverka diskriminering

Program för arbete med funktionsrätt

Funktionsrätt

Mellan 10–30 % av befolkningen i Sverige uppskattas ha någon form av funktionsnedsättning (MFD, 2025 a). Synen på personer med funktionsnedsättningar* har över tid på många sätt ändrats till det bättre men levnadsvillkoren är fortsatt betydligt sämre än för övriga befolkningen. Det gäller inom områden som utbildning, etablering på arbetsmarknaden, hälsa, ekonomi, utsatthet för våld eller möjligheter till en aktiv fritid (MFD, 2025 b).

Barn med funktionsnedsättning trivs generellt sämre i skolan, är mer utsatta för mobbning och dåligt bemötande från andra elever och vuxna. Särskilt flickor möts oftare av negativa attityder. I skolan saknas dessutom rätt stöd och insatser till de elever som behöver det, trots rätt till detta enligt skollagen (MFD, 2024). Unga med funktionsnedsättning har färre sociala nätverk och avstår ofta från att delta i fritidsaktiviteter av rädsla för att bli dåligt bemötta (MUCF, 2021).

Det finns stora skillnader i sysselsättningsgrad mellan personer med respektive utan funktionsnedsättning. Extra utsatta är kvinnor, unga och personer med utländsk bakgrund. Det är dubbelt så vanligt med svårigheter att få ekonomin att gå ihop och en fjärdedel lever i fattigdom. En sämre ekonomi begränsar individens valmöjligheter vad gäller boende och fritid och riskerar att utesluta personer från olika sammanhang (MFD, 2024). Personer med funktionsnedsättning har sämre hälsa, dessutom upplever många att de inte får sina vårdbehov tillgodosedda. Exempelvis är dödligheten i bröstcancer fem respektive sex gånger högre bland personer med stöd enligt Lagen om särskilt stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS) respektive Socialtjänstlagen (SoL) jämfört med övriga. En högre andel känner sig missnöjda med livet och lever med en högre suicidrisk. Ett problem som gäller många och som påverkar den psykiska såväl som den fysiska hälsan negativt, är ofrivillig ensamhet. Även utsatthet för våld, övergrepp och exploatering är högre för gruppen, speciellt bland kvinnor och barn. Samtidigt finns en koppling mellan funktionsnedsättning och risk att utnyttjas för att utföra brott (MFD, 2024).

Begreppsförklaring

Funktionsnedsättning är en nedsättning av en fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga hos en person.

Funktionshinder är en begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Till exempel när bristande tillgänglighet gör det svårt att klara sig i vardagen.

Funktionsvariation beskriver att alla personer har en unik uppsättning förmågor och funktionssätt av varierande grad.

Funktionsrätt handlar om rätten att kunna fungera i olika situationer, oavsett funktionsnedsättning och vilka hinder som finns inom olika samhällsområden.

* (som får en insats enligt Lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade. LSS, eller stöd av socialpsykiatri)

Program för arbete med funktionsrätt

Tillgänglighet handlar om hur samhället utformas. Ett tillgängligt samhälle är utformat så att så många som möjligt kan använda och ta del av det. Det handlar om att kunna ta del av den fysiska miljön och kunna ta sig runt i samhället. Det innebär också att få tillgång till information och kommunikation samt att kunna använda produkter och tjänster.

Delaktighet handlar om att en person aktivt kan medverka i och vara en del av samhället. Det innebär att i så hög utsträckning som möjligt kunna välja självständigt, fatta egna beslut och påverka sitt eget liv. Delaktighet förutsätter också att tjänster, produkter och miljöer är tillgängliga. Det gäller alla samhällets områden som exempelvis arbetsmarknaden, i skolan och i andra offentliga miljöer.

Från globala principer till lokal handling

FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Kommuner är skyldiga att respektera, skydda och främja de mänskliga rättigheterna genom att verksamheten bedrivs rättighetsbaserat. Det innebär att arbetet med rättighetsfrågorna ska vara systematiskt, dvs. styrs, leds, prioriteras och resurssätts (Länsstyrelserna, 2025). Genom konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Funktionsrättskonventionen, som 2009 trädde i kraft i Sverige, vill FN förtydliga att funktionsnedsättning inte ska vara ett hinder för fullt deltagande i samhället. Utifrån konventionen fastställdes ett nytt Den blev nytt nationellt mål för funktionshinderspolitik:

Att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund.

Målet ska även bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas. Trots lagstiftningen har personer med funktionsnedsättning inte samma levnadsvillkor som övriga befolkningen och deltar i lägre grad i samhällslivet.

FN:s konventioner är utgångspunkten för svensk funktionshinderspolitik, men stöd finns även i flera av FN:s globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030, där grundprincipen är att ingen ska lämnas utanför. I Sverige finns Diskrimineringslagen (2008:567) vars ändamål är att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Det finns områdesspecifika lagar (till exempel Lagen om särskilt stöd och service för vissa funktionshindrade, LSS, och Lag om bostadsanpassningsbidrag) men funktionshinderspolitiken återfinns integrerad i flera andra lagar och normer eftersom den är tvärssektoriell och berör många verksamheter inom alla samhällsområden.

Som nämnts tidigare finns lokal förankring för programmet i Eda kommuns vision om att vara en kommun där gemenskap skapar möjligheter och i kommunens övergripande mål: Hållbara livsmiljöer, Livslångt lärande, Effektiv och hållbar offentlig service och Rika upplevelser och kultur.

Program för arbete med funktionsrätt

Programmet knyter an till kommunens Folkhälsostrategi 2024–2030, vars mål är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i Eda kommun.

Universell utformning

Produkter och miljöer ska vara användbara för människor med olika förmågor så att så många som möjligt kan leva självständigt på lika villkor vilket främjar inkludering och social hållbarhet.

Exempel på insatser:

- Införande av tillgänglighetskrav i alla upphandlingar, Medborgardialog med personer med funktionsnedsättningar inför större projekt.
- Använda UDL-ramverk (universell design för lärande) för tillgänglig och universell utformning av undervisningen.
- Alla arbetsplatser ser till alla delar av arbetsplatsen fungerar bra för alla människor.
- Involvera personer med funktionsnedsättning i planering och utvärdering av insatser.

Identifiera och åtgärda befintliga hinder

Innebär ett systematiskt arbete med att regelbundet kartlägga, identifiera och ta bort hinder i både fysiska och digitala miljöer som begränsar människors möjlighet att delta fullt ut.

Exempel på insatser:

- Genomföra tillgänglighetsinventering av kommunens lokaler och offentliga miljöer samt samverka med organisationer inom funktionshinder.
- Se över i vilka format information ges (muntligt, skriftligt).
- Skapa en digital felanmälan för tillgänglighetsproblem.
- Ge bidrag till föreningar som arbetar med tillgänglighet eller anordnar tillgängliga aktiviteter.

Individuellt stöd

Individuella stöd och lösningar där universell utformning inte räcker till för att skapa delaktighet. Insatserna ska komplettera, men inte ersätta, arbetet med universell utformning och att åtgärda brister i tillgängligheten.

Exempel på insatser:

- Tillgång till anpassat boende eller boende med särskild service.
- Införa garanti för tidiga stödinsatser för elevers utveckling.
- Erbjuda stöd till anhöriga genom utbildning och vägledning.
- Tillhandahålla hjälpmedel och ge personlig vägledning för att använda kommunens tjänster.

Program för arbete med funktionsrätt

Förebygga och motverka diskriminering

För att förebygga diskriminering behöver kommunen värna respekten för alla människors lika värde och rättigheter. Bristande tillgänglighet ses som en form av diskriminering.

Exempel på insatser:

- Tydliggöra att bristande tillgänglighet är en form av diskriminering och att funktionsnedsättning är en diskrimineringsgrund.
- Säkerställa att rekryteringsprocesser är rättvisa och tillgängliga.
- Utbilda all personal i mänskliga rättigheter, inklusive funktionshinderfrågor.
- Klargöra ansvar och rutiner för att hantera diskriminering.

Genomförande

Berörda verksamheter tar fram en handlingsplan som konkretiserar programmets mål. Handlingsplanen ska innehålla tidsramar, ansvarsfördelning och indikatorer för uppföljning. Handlingsplanen integreras i Handlingsplan för Folkhälsostategi för att säkerställa samordning och långsiktighet. Programmet genomförs inom befintliga budgetramar. Kostnader för större investeringar hanteras inom respektive projektbudget och inte genom detta program.

Utvärdering och uppföljning

Programmet följs upp årligen av Pensionärs- och tillgänglighetsrådet. Revidering sker vid behov av kommunstyrelsen på initiativ av rådet eller folkhälsosamordnaren.

Referenser

Länsstyrelserna (2025). [Lätt att göra rätt! – Rättighetsbaserat arbete i praktiken](#)

MFD (Myndighet för delaktighet) (2025 a). [Statistik om personer med funktionsnedsättning – MFD](#)

MFD (2025 b) [Funktionshinderspolitiken – MFD](#)

MFD (2024) [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024](#)

MUCF (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor) (2021). [Var tredje ung person med funktionsnedsättning avstår från fritidsaktiviteter – MUCF lanserar nytt stödmaterial till öppen fritidsverksamhet | Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor \(MUCF\)](#)